

3. PERUSOPETUS

3.1. *Rahoitettava toiminta ja rahoituksen yleiset perusteet*

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Kunta voi järjestää palvelut itse, yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkia palvelut muulta luvan saaneelta opetuksen järjestäjältä. Kuntien välistä yhteistyötä varten voidaan perustaa kuntayhtymä. Kunta voi lisäksi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta, lisäopetusta, perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa sekä perusopetusta muille kuin oppivelvollisille.

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että opetuksen järjestäminen perustuu erityiseen koulutus- tai sivistystarpeeseen ja että opetuksen järjestäjä ja kunta, jossa opetusta järjestetään, ovat sopineet asiasta. Lupa vieraskielisen opetuksen, erityisopetuksen, erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvan opetuksen ja kansanopistossa muille kuin oppivelvollisille annettavan opetuksen järjestämiseen voidaan myöntää alueellisen tai valtakunnallisen koulutus- tai sivistystarpeen perusteella, vaikka opetuksen järjestäjä ei ole tehnyt edellä tarkoitettua sopimusta. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten.

Pääosa esi- ja perusopetuksen valtionosuusrahoituksesta yhdistettiin vuoden 2010 alusta osaksi kuntien peruspalvelujen ns. yhden putken valtionosuutta, jota hallinnoi valtiovarainministeriö. Valtionosuus määräytyy kunnan 6-15 -vuotiaiden asukkaiden määrän mukaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima osa esi- ja perusopetuksen rahoituksesta määräytyy opetuksen järjestäjän oppilasta kohden määräytyvien rahoitusperusteiden mukaan.

3.2. *Valtiovarainministeriön hallinnoima rahoitus*

3.2.1. *Esi- ja perusopetuksen valtionosuus kunnille*

Kunnille myönnettävä esi- ja perusopetuksen valtionosuus on osa kunnan peruspalveluiden valtionosuutta, jonka myöntää valtiovarainministeriö. Rahoituksesta säädetään *kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009)*. Kunnan peruspalveluiden valtionosuusprosentti vuonna 2012 on 31,42 % (*lain muutos 1510/2011*).

Valtionosuuden laskemisen perusteena olevat esi- ja perusopetuksen *laskennalliset kustannukset* saadaan kertomalla esi- ja perusopetuksen *perushinta* luvulla 0,77, lisäämällä tuloon esi- ja perusopetuksen perushintaan tehtävät kuntakohtaiset *korotukset* ja kertomalla näin saatu euromäärä kunnan 6-15 -vuotiaiden määrällä. Kunnan 6-vuotiaiden määrä otetaan huomioon kertomalla se luvulla 0,91.

Perushinta vuodelle 2012 on 7 300,49 euroa kunnan 6-15 -vuotiasta asukasta kohti.

Vuoden 2012 perushinta on tarkistettu joka neljäs vuosi tapahtuvassa valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa ja se perustuu vuoden 2009 toteutuneisiin kustannuksiin.

Perushintaa korottavat tekijät ovat:

asukastiheys alle 40 as/km² ja lisäkorotus, jos asukastiheys on alle 4 as/km²
 kaksikielisyys
 saaristoisuus
 13-15 -vuotiaiden osuus
 ruotsinkielisyys
 vieraskielisyys

3.2.1.1 Laskennallisten kustannusten laskentaperusteet

Perusosa

Kunnan esi- ja perusopetuksen laskennallisten kustannusten perusosa on $0,77 \times$ perushinta \times kunnan 6-15 -vuotiaiden määrä (6-vuotiaat luvulla 0,91 painotettuna).

Perusosaan tehtävät korotukset

Perusosaa korotetaan perushinnasta laskettavien *korotuskertoimien* ja kunnan 6-15-vuotiaiden painotetun määrän tulolla.

Asukastiheyskorotus

kunnille, joiden asukastiheys on alle 40 asukasta/km²:
 perushinta \times asukastiheyden korotustekijä \times 0,1

Asukastiheyden korotustekijä saadaan luvun 40 luonnollisen logaritmin ja kunnan asukastiheyden luonnollisen logaritmin erotuksena.

korotus kunnille, joiden asukastiheys on alle 4:
 perushinta \times asukastiheyden korotustekijä \times 0,017;
 - jos asukastiheys on yli 3 mutta alle 4, edellä mainittu tulo kerrotaan luvun 4 ja kunnan asukastiheyden erotuksella

Kaksikielisyyskorotus

kaksikielisessä kunnassa:
 perushinta \times 0,04.

Saaristokuntakorotus

perusosaa korotetaan saaristoisuuden perusteella seuraavasti:
 jos kunnan väestöstä vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, perusosaa korotetaan:
 perushinta \times 0,25

muissa saaristokunnissa:
 perushinta \times 0,06.

13-15-vuotiaiden korotus

perushinta x 0,3 x kunnan 13-15-vuotiaiden määrä jaettuna kunnan 6-15-vuotiaiden määrällä

Ruotsinkielisyyskorotus

perushinta x 0,12 x kunnan ruotsinkielisten 6-15-vuotiaiden määrä jaettuna kunnan 6-15-vuotiaiden määrällä

Vieraskielisyyskorotus

perushinta x 0,2 x kunnan vieraskielisten 6-15-vuotiaiden määrä jaettuna kunnan 6-15-vuotiaiden määrällä

3.2.2. Kotikuntakorvaukset

Koska esi- ja perusopetuksen valtionosuudet maksetaan kunnille kunkin kunnan oppilasikäluokan perusteella, järjestelmä edellyttää kotikuntalaskutusta oppilaan käydessä koulua muussa kuin oman kunnan koulussa (toisen kunnan, kuntayhtymän, valtion tai yksityisen ylläpitämässä oppilaitoksessa). Oppilaan kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvausta 6-15-vuotiaasta tai muusta oppivelvollisuuttaan suorittavasta oppilaasta sille opetuksen järjestäjälle, jonka opetukseen oppilas on osallistunut. Valtiovarainministeriö hoitaa kotikuntalaskutuksen keskitetysti hallinnollisena palveluna ns. *clearing-järjestelmällä*.

Kotikuntakorvaus määräytyy oppilaan kotikunnan esi- ja perusopetuksen laskennallisten kustannusten perusteella ja se on erisuuruinen 6-, 7-12- ja 13-15-vuotiaille. Valtiovarainministeriö vahvistaa kunnan kotikuntakorvauksen perusosan vuosittain. Kotikuntakorvaus saadaan kertomalla **kotikuntakorvauksen perusosa** 6-vuotiaiden oppilaiden osalta **kertoimella 0,91**, 7-12-vuotiaiden osalta **kertoimella 1,0** ja 13-15-vuotiaiden osalta **kertoimella 1,35**. Muulle oppivelvolliselle oppilaalle (16-vuotiaat) kotikuntakorvaus määräytyy 13-15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen mukaan.

Kotikuntaa vailla olevien ja ahvenanmaalaisten osalta valtio maksaa kotikuntakorvauksen opetuksen järjestäjälle. Kielikoulujen kotikuntaa vailla olevien osalta kotikuntakorvaus on 57%. Valtio maksaa myös yksityisille opetuksen järjestäjille kotikuntakorvauksiin liittyvän arvonlisäveron osuuden, joka vuonna 2012 on 3,59 %.

Kotikuntakorvaus on **90 prosenttia** yksityiselle opetuksen järjestäjälle, joka on saanut opetuksen järjestämisluvan 31.7.1998 jälkeen.

Sairaalaopetuksessa, koulukotiopetuksessa ja lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan opetuksessa kotikuntakorvausta voidaan laskuttaa erikseen koulun keskimääräisiin toteutuneisiin nettokustannuksiin asti oppilaan hoito- tai koulupäivien mukaan.

Kotikuntakorvauksen perusteena olevat **oppilaat ja niiden kotikunnat** määräytyvät **varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden lopun tilanteen (31.12.) mukaan**. Vuoden 2012 kotikuntakorvaukset määräytyvät tilanteen 31.12.2010 oppilaiden ja niiden kotikuntien mukaan. Kotikuntakorvauksia ei tarkisteta rahoitusvuoden lopussa.

Lisätietoja antaa tarvittaessa valtiovarainministeriössä:

Ville Salonen (09) 160 32215
 Markku Nissinen (09) 160 32211
 Rainer Alanen (09) 160 32203

3.3. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima rahoitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää esi- ja perusopetukseen rahoitusta sellaisen toiminnan osalta, jota valtiovarainministeriön hallinnoima kuntien ikäluokkapohjainen valtionosuus ei kata. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimasta osuudesta rahoitusta säädetään *opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009)*.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima esi- ja perusopetuksen rahoitus:

- lisäopetuksen rahoitus
- maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus
- muille kuin oppivelvollisille järjestettävän esi- ja perusopetuksen rahoitus
- perusopetuksen aineopetuksen rahoitus
- pidennetyt oppivelvollisuuden oppilaiden lisärahoitus
- sisäoppilaitoslisiä
- koulukotikorotus
- joustavan perusopetuksen lisärahoitus
- rahoitus yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen
- ulkomailla järjestettävän perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoitus
- yksityisten opetuksen järjestäjien harkinnanvaraiset avustukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää hallinnoimastaan rahoituksesta järjestäjäkohtaisesti. Rahoitus perustuu oppilasmääriin ja oppilasta kohti vahvistettaviin yksikköhintoihin. Yksityisen perusopetuksen järjestäjän yksikköhintaa korotetaan arvonlisäveron osuudella, joka on 3,59 prosenttia vuonna 2012.

3.3.1. Rahoituksen määräytyminen

Määritelmät:

Kotikuntakorvauksen perusosa: Valtiovarainministeriö vahvistaa kunnan kotikuntakorvauksen perusosan vuosittain (ks. kohta 3.2.2.).

Perusopetuksen perushinta: Esi- ja perusopetuksen valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävä valtakunnallinen perushinta, jonka valtiovarainministeriö vahvistaa vuosittain. Perushinta vuonna 2012 on **7 300,49** euroa.

Sijaintikunta: Kunta, jossa opetuksen järjestäjän perusopetus pääasiassa järjestetään.

Oppilasmäärät: Opetuksen järjestäjän opetuksessa 20.9. olevat oppilaat

Lisäopetuksen rahoitus

Opetuksen järjestäjälle myönnetään lisäopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun sijaintikunnan **kotikuntakorvauksen perusosa** kerrottuna luvulla **1,21** kerrotaan perusopetuksen lisäopetuksen opiskelijamäärällä.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitus

Opetuksen järjestäjälle myönnetään maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaan opetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun sijaintikunnan **kotikuntakorvauksen perusosa** kerrottuna luvulla **2,39** kerrotaan opiskelijamäärällä.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa 1.8.2009 alkaen yhden vuoden oppimäärää (PoL 628/1998, 9 §)

Rahoitus muuttui vuoden 2010 alusta jälkikäteisestä rahoituksesta tilastointipäivien mukaan määräytyväksi rahoitukseksi. Vuoden 2010 rahoituksen **lisäksi** myönnettiin siirtymävaiheen rahoitukseksi puolen vuoden rahoitus syksyn 2009 osalta (RahL 1705/2009, 72§).

Muille kuin oppivelvollisille järjestettävän esi- ja perusopetuksen rahoitus

Opetuksen järjestäjälle myönnetään muille kuin oppivelvollisille järjestettävään perusopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun sijaintikunnan **kotikuntakorvauksen perusosa** kerrottuna luvulla **1,35** kerrotaan oppilasmäärällä.

Rahoitus koskee yli 16-vuotiaita sisäoppilaitoksessa opiskelevia oppilaita ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia 5-vuotiaita esiopetusoppilaita.

Muiden yli 16-vuotiaiden opiskelijoiden osalta edellä mainittua hintaa **alennetaan 49 prosentilla**.

Perusopetuksen aineopetuksen rahoitus

Muille kuin oppivelvollisille tarkoitetun perusopetuksen oppimäärään kuuluvien yksittäisten oppiaineiden suorittaminen tuli rahoituksen piiriin vuoden 2010 alusta. Suoritetut kurssit muunnetaan laskennalliseksi opiskelijamääräksi jakamalla ne luvulla 15.

Opetuksen järjestäjälle myönnetään perusopetuksen aineopetukseen rahoitusta euromäärä, joka saadaan kertomalla valtion **talousarvion rajoissa vahvistettu yksikköhinta** laskennallisella oppilasmäärällä.

Vuonna 2012 aineopetuksen yksikköhinta on **3 594,49** euroa oppilasta kohti ja yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverollinen yksikköhinta **3 723,53**.

Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden lisärahoitus

Perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden perusrahoituksen (6-15-vuotiaiden VM rahoitus ja 6-16-vuotiaiden kotikuntakorvaukset sekä 5-vuotiaiden esiopetusoppilaiden ja yli 16-vuotiaiden OKM rahoitus) lisäksi opetus- ja kulttuu-

riministeriö myöntää rahoitusta opetuksen järjestäjälle. Lisärahoitus ei koske maahanmuuttajien valmistavan opetuksen oppilaita eikä aineopetuksen oppilaita.

Kunnalle, kuntayhtymälle ja kyseiseen opetukseen luvan saaneelle yksityiselle opetuksen järjestäjälle myönnetään korotuksena rahoitukseen euromäärä, joka saadaan, kun **perusopetuksen perushinta 2,41-kertaisena** kerrotaan pidennetyn oppivelvollisuuden oppilasmäärällä ja siihen lisätään **perusopetuksen perushinta 1,45-kertaisena** kerrottuna vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden määrällä.

Vuonna 2012 vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden yksikköhinta on **28 179,89** euroa oppilasta kohti ja muiden pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden yksikköhinta **17 594,18**. Yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverolliset 3,59 %:lla korotetut yksikköhinnat ovat vastaavasti 29 191,55 ja 18 225,81 euroa oppilasta kohti.

Sisäoppilaitoslisä

Jos perusopetuslain mukainen opetus järjestetään sisäoppilaitoksessa, myönnetään opetuksen järjestäjälle sisäoppilaitokseen kuuluvan majoituksen ja ruokailun saavien oppilaiden osalta rahoitusta euromäärä, joka on **26 prosenttia** ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta, josta säädetään rahoituslain 23 §:ssä. Vuonna 2012 sisäoppilaitoslisä on **2 894,10** euroa oppilasta kohti ja yksityisen opetuksen järjestäjän arvonlisäverollinen yksikköhinta on **2 998,00**.

Sisäoppilaitoslisä koskee kansanopistoissa järjestettävää perusopetusta ja niitä yksityisiä opetuksen järjestäjiä, jotka opetuksen järjestämisluvan perusteella järjestävät opetusta sisäoppilaitoksessa.

Koulukotikorotus

Yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle, jonka perusopetuksen järjestämisluvan mukaisena erityisenä koulutustehtävänä on koulukotiopetuksen järjestäminen, myönnetään koulukotiopetusta saavista oppilaista lisärahoituksena euromäärä, joka saadaan, kun **perusopetuksen perushinta kerrottuna luvulla 1,51** kerrotaan koulukotiopetusta saavien oppilaiden määrällä.

Vuonna 2012 koulukotikorotus on **11 419,49** euroa oppilasta kohti sisältäen arvonlisäveron osuuden 3,59 prosenttia.

Joustavan perusopetuksen lisärahoitus

Perusopetuslain 5 §:n mukaan kunta voi järjestää kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa *joustavan perusopetuksen toimintaa*. Opetusta ja toimintaa toteutetaan pienryhmämuotoisesti osaksi koulussa ja osaksi työpaikoilla tai muissa oppimisympäristöissä ohjattuna opiskeluna, Lisäksi käytetään nuorten tukimuotoja, kuten ongelmien varhaista havaitsemista ja varhaisen puuttumisen keinoja sekä yksilöllisesti kohdennettuja tuki- ja neuvontapalveluja. Toimintaa toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä.

Perusopetuksen perusrahoituksen (VM:n rahoitus ja kotikuntakorvaukset) lisäksi opetuksen järjestäjälle voidaan myöntää joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin lisärahoitusta euromäärä, joka saadaan, kun joustavan perusopetuksen toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan toimintaa varten oppilasta kohden määrättyllä yksikköhinnalla.

Vuodelle 2012 opetus- ja kulttuuriministeriö on **valtion talousarvion rajoissa** vahvistanut joustavan perusopetuksen **yksikköhinnaksi 3 352,80** euroa oppilasta kohti.

Joustavan perusopetuksen toimintaan vuonna 2012 maksetaan rahoitusta 109 kunnalle yhteensä 1489 oppilaasta.

Rahoitus yksityisen opetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen

Yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle myönnetään toiminnan aloittamiseen toiminnan aloittamiskuukauden alusta sen varainhoitovuoden loppuun, jolta järjestäjälle ei makseta kotikuntakorvausta, mainittua **kotikuntakorvausta vastaava euromäärä** laskettuna sijaintikunnan mukaan.

Ulkomailla järjestettävän perusopetuslain mukaisen opetuksen rahoitus

Perusopetuslain mukaiseen ulkomailla järjestettävään opetukseen opetuksen järjestäjälle myönnetään rahoituksena euromäärä, joka saadaan, kun **perusopetuksen perushinta** tai mainittu **perushinta korotettuna tai alennettuna** siten kuin valtioneuvoston ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään, kerrotaan oppilasmäärällä. Alennus tai korotus voi olla enintään 20 %.

3.3.2. Valtionavustukset

Yksityisten opetuksen järjestäjien harkinnanvaraiset avustukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi myöntää ylimääräistä avustusta yksityiselle opetuksen järjestäjälle, jonka kustannukset ovat sille määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä huomattavasti keskimääräistä korkeammat. Avustusta voidaan myöntää myös valtiosuusjärjestelmän muutosten vaikutuksen tasoittamiseen.

Yksityisten kielikoulujen järjestämislupaan sisältyvän 2-vuotisen esiopetuksen ensimmäisen vuoden rahoittamiseksi myönnetään ylimääräistä avustusta.

Avustus maksetaan muun valtiosuusrahoituksen mukana kuukausittain.

3.3.3. Oppilas- ja opiskelijamäärien laskeminen

Esi- ja perusopetuksen ennakkollinen rahoitus 2012 määräytyy edellä kerrotulla tavalla oppilasta kohden määrättyjen yksikköhintojen ja 20.9.2011 esi- ja perusopetuksen oppilasmäärien tulojen summasta.

Vuoden 2012 rahoitus tarkistetaan varainhoitovuoden (20.9.2011 ja 20.9.2012) oppilasmäärien keskiarvon mukaiseksi vuoden 2012 loppuun mennessä. Oppilasmäärää ei kuitenkaan oikaista joustavan perusopetuksen oppilaiden eikä aineopetuksen laskennallisen opiskelijamäärän osalta.

Lisätietoja antaa tarvittaessa Opetushallituksessa Heli Lehtonen 040 348 7319